

ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ

”ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ“

УЧЕБНА ПРОГРАМА

по ЕТНОПСИХОЛОГИЯ

1. ЕТНОПСИХОЛОГИЯТА КАТО НАУКА

Предмет. Основни понятия. Етнопсихологията като интердисциплинарна наука. Концептуални направления: социологическо, екологическо, биологично, културологическо.

2. МЕТОДОЛОГИЯ И МЕТОДИ НА ЕТНОПСИХОЛОГИЯТА

Методологията на етнопсихологията като система от принципи и методи да изследване на обекта на науката. Основни методологии: културен релативизъм („културите са равни, но различни“), абсолютизъм („културите са равни и еднакви“) и универсализъм („културите са равни, външно различни, но в основата си еднакви“).

Две основни изследователски стратегии: подходи *emic* и *etic* и два основни раздела на етнопсихологията: етнопсихология на личността (психологическа антропология) и етносоциална психология (психология на междуетническите отношения и етническите общности).

Количествени и качествени изследвания.

3. ИСТОРИЯ НА ЕТНОПСИХОЛОГИЯТА

Зараждане на етнопсихологията. Формиране на етнопсихологията като самостоятелна дисциплина - различни подходи. Съвременна етнопсихология. Основни направления. Възникване и развитие на етнопсихологията в България.

4. ЕТНОСЪТ КАТО ОБЕКТ НА ПСИХОЛОГИЧЕСКО ИЗУЧАВАНЕ

Дефиниране на понятията етничност, етнос, етническа група, раса. Теории за етничността: примордиалистка концепция; ...биосоциално роднинство; ...израз на рационален избор; ...израз на общи интереси; ... отговор на икономическия антагонизъм; ... форма на социална интеграция; мултидименсионална теория за етничността.

5. КУЛТУРАТА КАТО ЕТНОПСИХОЛОГИЧЕСКИ ФЕНОМЕН

Същност на културата. Дефиниции. Съдържание. Концепции за културата: културен еволюционизъм; културен релативизъм; културен холизъм; социологически подход; дейностен подход; ценностен подход; култур-антропологически подход; игрови подход; семиотически подход; биосферен подход; ирационалистки подход. Типология на културите: материална и духовна култура, субкултура, контракултура. Отношения между културите. Акултурация. Мултикултуралност на света. Глобална култура. Интеркултурност. Културна синхронизация. Културна диференциация - същност, концепции. Теорията на Х. Хофстед, Ф. Тромпенаарс, К. Димък. Връзка на трите основни концепции.

6. ЕТНОКУЛТУРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ПОЗНАНИЕТО И УЧЕНОТО

Когнитивно направление в етнопсихологията. Проблеми на познанието, значимите системи, културни схеми и сценарии. Културна обусловеност на възприятието, паметта, мотивацията. Структура и динамика на етническата картина на света; роля на етническо безсъзнателното. Когнитивно развитие и културни различия. Когнитивен стил и култура. Етническо съзнание и самосъзнание, теория за предрасъдъците, расизма и дискриминаци-

ята. Етническите нагласи и стереотипи като елемент на етническото самосъзнание. Предразсъдъци и етническа идентичност. Модели за интеркултурна компетентност. Стилове на учене и познание, етноси и образование..

7. ЕТНОКУЛТУРНИ ОСОБЕНОСТИ НА СОЦИАЛИЗАЦИЯТА

Детството като антропологически и психологически проблем. Концепции за развитието на личността и социализацията. Етнокултурна вариативност на социализацията. Културни различия в семейната среда.

8. ЕТНОКУЛТУРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ОБЩУВАНЕТО

Психологическа характеристика на общуването. Експресивно поведение и култура. Вербално общуване. Невербално общуване. Езика на жестовете, пространството и времето. Проблемите на проксемиката (обособяване и дистанциране). Тактилно взаимодействие в междуетническото общуване. Културни различия в каузалната атрибуция. Етнически стереотипи на поведение. Джендърни стереотипи.

9. ЕТНОКУЛТУРНИ ВЛИЯНИЯ И ЛИЧНОСТ

Проблемът за идентичността. Акултурация, личност, идентичност. Аз-концепция и културна идентичност. Етническа самоидентификация. Национално-психологически особености на народите. Национален характер. Българският национален характер. Национализъм. Национални малцинства - етнопсихологически проблеми. Националните малцинства в България Балканите. Емигранти, имигранти, бежанци, диаспора, колония.

10. ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ЕТНОСИТЕ И КУЛТУРИТЕ

Психологическа характеристика на междуетническото общуване. Същност, структура и механизми на междуетническите отношения. Типове междуетнически взаимодействия и отношения. Психоаналитични теории; теории за социалното учене; теория за етноцентризма. Междугрупово възприятие. Етническа неприязън и етнонационализъм. Мултикултурализъм: понятие, същност, типология. Адаптация към нова културна среда.

11. ЕТНОКУЛТУРНИ КОНФЛИКТИ

Социален конфликт и конфликтна ситуация. Етническият конфликт като актуализация на латентната конфликтност в междуетническото взаимодействие. Типология на етническите конфликти (културно-езиков, етно-икономически, етно-екологически, териториален). Динамика на етническите конфликти.

Автор на програмата: проф. д-р ИВАН ИВАНОВ

ivanov1@mail.bg

<http://ivanpivanov.com>

ЛИТЕРАТУРА

1. Агеев, В.С. Межгрупово взаимодействие. Социально-психологические проблемы. - М., 1990.
2. Андреева Г.М., Социальная психология. - М., 1980.
3. Антология исследований культуры. Интерпретации культуры. - СПб., 1997. Т. 1.
4. Арутюнян Ю.В., Дробижева Л.М., Сусоколов А.А. Етносоциология: Учеб. пособие для вузов. - М., 1999.
5. Аспекти на етнокултурната ситуация в България и на Балканите. - С., 1992.
6. Бороноев А.О., В.Н. Павленко. Этническая психология. - СПб., 1994.
7. Введение в этническую психологию. Под ред. Ю.П.Платонова. - СПб., 1995.
8. Вундт В. Проблемы психологии народов // Преступная толпа, - М., 1998.
9. Георгиев, Б. Общностите - нашият дом класи, касти, етноси. - С., 1991.
10. Георгиев, Л., В. Радев (ред). Критика на етнонационалния рационализъм. - С., 1999.
11. Гофман, Э. Представление себя другим. // Совр. зарубежная социальная психология. Тексты. М., 1984.

12. Грекова, М. Аз и другите. Измерения на дружеството в посттоталитарното общество. - С., 1995.
13. Де-Вос Дж. Этническият плюрализъм: конфликт и адаптация // Личност, култура, етнос: съвременна психологическа антропология. М., 2001.
14. Дейк Т.А. вай. Язык. Познание. Коммуникация. М., 1989.
15. Дейкер Х., Н.Фрейда Национален характер и национални стереотипи. // Совр. зарубешна етнопсихология. М.,1979.
16. Дубов И.Г. Феномен на менталитета: психологическият анализ // Въпроси на психологията. 1993. № 5.
17. Ериксон,Е. Идентитетът. // Педагогика, № 7-8, 1993.
18. Етнически стереотипи на поведение. Под ред. А.К.Байбурина. Л.,1985.
19. Иванов,И. "Пигмалион-ефектът" при възприемане от учителя на ученици от основните етноси. // Педагогика, N 10, 1996..
20. Иванов,И. Влияние на някои особености на психиката на българи и турци при възприемане на собствения и другите етноси. // "Интеркултурно образование" - Варна, 1996.
21. Иванов,И. Диференциална педагогика. - Ш., 2002.
22. Иванов,И. Етносите. Серия «Педагогическа социология» №3, Ш., 1998.
23. Иванов,И. Институционалният расизъм и неговите жертви. // Етнорепортер, 1998, № 3.
24. Иванов,И. Проблеми на интеркултурното образование. - Ш., 1997.
25. Иванов, И. Проблеми на методологията на изследванията в интеркултурното образование. - Ш.,2011.
26. Иванов,И. Семейна педагогика. - Ш., 1998.
27. Иванов,И. Стиллове на познание и учене. Теории. Диагностика. Етнически и полови вариации в България. - Ш.,2004.
28. Иванов,И. Съвременното българско семейство като възпитателна среда. // Педагогика, №6,1997.
29. Интеркултурно образование. Наръчник. Под ред. на Ал.Андонов и Пл. Макариев. - С., 1996.
30. Касиер, Ернст Човекът и културата. // Идеи в културологията, т.2, - С., 1993.
31. Кон И.С. К проблемите на националния характер // Социологическа психология. М., 1999.
32. Коул М. Културно-историческа психология. М., 1996.
33. Кробер, А., Кл.Клакхън. Всеобща история на думата култура. // Идеи в културологията, т.1, - С., 1990.
34. Кръстева, А. и др. Идентичности. С., 1995.
35. Кукушин,Столяренко. Етнопедagogика и етнопсихология. Для студентите на вузове, - М., 2000.
36. Кураев Г.А., Е.Н. Пожарская. Етническа психология (курс лекции). Учебно пособие. - Р.на-Дону, 2000.
37. Кюизение,Ж. Социология и етнология. // Полетата на френската социология. - С., 1993.
38. Лебон Г. Психология на народите и масите. СПб., 1995.
39. Личност, култура етнос. Съвременна психологическа антропология. Под ред. А.А.Белика. М., 2001.
40. Лурье С.В. Изучение етническата картина на света като интердисциплинарна проблема. // Обществени науки и съвременност. 2000, №2
41. Лурье С.В.Културна антропология в Русия и на Запада: концептуални различия. // Обществени науки и съвременност. 1997, №2
42. Лурье С.В.Национализъм, етничност, култура.// Обществени науки и съвременност. 1999, №4
43. Лурье, С.В. Историческа етнология. Учебно пособие за вузове. 2-е изд. - М., 1998
44. Лурье, С.В. Метаморфози на традиционното сознание (Опыт на разработката на теоретическите основи на етнопсихологията и тяхното приложение за анализа на историческия и етнографическия материал). - СПб., 1994.
45. Майерс Д, Социална психология. СПб., 1997.
46. Народопсихология на българите. Антология. С., 1984.
47. Ние-те. Кратък етнополитически речник. - С.,1997.

48. Общности и идентичности в България. Ред. и съст. А.Кръстева. С.,1998.
49. Общности и идентичности. Ред. и съст. А.Кръстева. С.,1998.
50. Орлова Е.А. Введение в социальную и культурную антропологию. М., 1994.
51. Петренко В.Ф. и др. Психосемантический анализ этнических стереотипов: лики толерантности и нетерпимости. – М., 2000.
52. Платонов Ю.П. Этническая психология. СПб., 2001.
53. Развитие национальной этнолингвистической и религиозной идентичностей у детей и подростков. Под ред. М.Беретта, Т.Рязановой, М.Воловиковой. – М., 2001.
54. Российская ментальность: Матер. круглого стола //Вопросы философии.1994. №1.
55. Российский менталитет: Психология личности, сознание, социальные представления. М., 1996.
56. Солдатова, Г. Психология межэтнической напряженности. – М., 1998.
57. Солсо Роберт Л. Когнитивная психология. М., 1996.
58. Социална психология. Ред. С. Московичи, Т.1. – С.,1998.
59. Страшимиров,А. Нашият народ. С., 1993.
60. Тодорова, Е. Социална психология. – С.,1995.
61. Томова, И. Циганите в преходния период. С., 1995.
62. Уайт, Лесли Науката за културата. – С., 1988.
63. Уейгърт,А. Въвеждането на идентичността в социологическата психология. // Идеи в социалната психология. Съст. Елка Тодорова. – С., 1990, 104-138.
64. Фаст Дж. Язык тела. М., 1995.
65. Хофстеде, Х. Култури и организации. Софтуер на ума. С., 2001.
66. Этнические стереотипы поведения. Под ред. А.К.Байбурина. – Л.,1985.

ТЕМИ ЗА КУРСОВИ РАБОТИ

1. Этнически автостереотипи при българите
2. Этнически автостереотипи при турците
3. Этнически автостереотипи при ромите
4. Сравнителна социално-психологическа характеристика на турци от България и Турция.
5. Различия във вербалното и невербално общуване между българи, турци и роми
6. Сравнителна социално-психологическа характеристика на българи и роми
7. Сравнителна социално-психологическа характеристика на турци и българи
8. Сравнителна социално-психологическа характеристика на турци и роми
9. Чужденец в България (проблеми на културната и психологическа адаптация)
10. Българин в чужбина (проблеми на културната и психологическа адаптация)
11. Ксенофобия в България
12. Културните различия в семейната среда при различните етноси в България
13. Механизми на етнокултурното оценяване на "чуждия"
14. Различия между вербалното и невербално общуване между българи, турци и роми
15. Сравнителна социално-психологическа характеристика на българи и роми
16. Сравнителна социално-психологическа характеристика на турци и българи
17. Сравнителна социално-психологическа характеристика на турци и роми
18. Чужденец в България (проблеми на културната и психологическа адаптация)

ИЗИСКВАНИЯ

- обем - 14-16000 знака (8-10 стандартни маш. стр.);
- да е написана на WORD под Windows;
- структура: титулна страница (заглавие, автор, дисциплина), увод (до 1 стр.), същинска част, заключение (до 1 стр.), цитирана литература.
- Начин на предаване: или по E-mail: **ivanov1@mail.bg**, или на CD, или отпечатана на хартия.